előretolt helyőrség

www.helyorseg.ma

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

2020. október 10. IV. évfolyam 41. szám

5 Szilágyi Zsófia Emma novellája

6 Kégl Ildikó és Nagy Olivér versei

8 Juhász Kristóf meséi

„nem volt költő, csak gazda, de ismerte a dolgok idejét”

Békés Rozi illusztrációi Lewis Carroll Alice Csodaországban című meseregényéhez

interjú

Holtidényben

Navarrai Mészáros Márton

Ferdinandy György szépirodalmi kötetei hatvan éve rendszeresen jelennek meg, miközben sem a magyar, sem a francia, sem a spanyol nyelven olvasók nem felejtették el. Francia ügynöke éppen most tárgyal egy válogatáskötet megjelentetéséről egy párizsi könyvkiadóval. Nemrég írt egy filmforgatókönyvet, jelenleg két magyar könyvön dolgozik, és spanyolra fordítja az elbeszéléseit, a novelláit. A kétlaki szerzővel barátja és szerkesztője, Navarrai Mészáros Márton készített interjút az író 85. születésnapja alkalmából. (Az interjú telefonon készült, az író Miamiból, a szerkesztő Budapestről beszélt.)

– Hihetetlen, hogy október 11-én már a 85. születésnapodat ünnepled. Ma is ugyanazzal a nagy munkakedvvel és kötelességtudattal ülsz az üres papír elé, mint korábban?

– Erről a nyolcvanöt évről nem veszek tudomást, éppen úgy élek és dolgozom, mint korábban vagy mintha otthon írnék. Nem pedig idestova tízezer kilométerre a hazánktól. Korán kelek, a reggeli készülődés után az íróasztalomhoz ülve írni-olvasni kezdek. Általában négy-öt óra elteltével, amikor belefáradtam, dél körül abbahagyom a munkát. Délután igyekszem kipihenni magamat, hiszen az „én koromban” fárasztó tevékenység ez, legalábbis így kell mondani. Mindig akad feladat délutánra és estére is: telefon, levél, szerkesztés, fordítás, és gyakorta visszatérek az íráshoz, olvasáshoz. Igyekszem telefonon vagy a feleségem (María Teresa Reyes kubai származású tanár, fordító – a szerző) masináin tartani a kapcsolatot a négy gyerekemmel, akik három kontinensen élnek. Ez a mellékfoglalkozásom.

– Miamiban, ahol most tartózkodsz, minden reggel és este nézed a spanyolországi és a Puerto Ricó-i híradót a tévében. Részben ennek köszönhetően tettél szert nagy jártasságra a világ legkülönfélébb történéseiben.

– Igyekszem tudomást szerezni arról, mi történik a nagyvilágban. Angolul nem igazán tudom értékelni a híreket, ezért a feleségem a jelentősebbeket lefordítja nekem. Emellett reggel és este valóban megnézem a spanyol nyelvű híradókat, a madridit és a Puerto Ricó-it is. Az utóbbi alig ezer kilométerre van ide, ott él az egyik fiam. Nagyon fontos számomra annak a kis szigetnek a sorsa, mert harminchat és fél évig tanítottam a San Juan-i Állami Egyetemen. Azok közül, akik ma a Puerto Ricó-i televízióban szerepelnek, sokakat taníthattam, mert elvétve rájuk ismerek. A madridi híradásokat azért szeretem, mert ott néha van nyitás a nagyvilágra. Gyakran az ott látottakból-hallottakból kell kihámoznom, mi történik az én szeretett hazámban.

– Hatvan éve annak, hogy első köteted, a franciául írt* L'île sous l'eau *(magyar kiadása nincs; nyersfordításban:* Sziget a víz alatt*) először megjelent Strasbourgban. Ha lenne még további hatvan éved, mivel töltenéd?

– Az 1956-os forradalom volt életem meghatározó élménye. Attól fogva minden '56 és a magyar irodalom körül forgott az életemben. Azt hiszem, ha tehetném, egyáltalán nem változtatnék rajta, így a hátralévőkben sem kívánok nyugdíjba vonulni. Nyolcvanöt évesen már egyébként sem illene. A magyar irodalommal az a baj, hogy ritkán kapok hírt hazulról, véletlenszerűen érkezik egy-egy levél, néhány folyóirat. Hétnyolc lap rendszeresen közöl, de ezeket a megjelenéseket nem küldik el nekem, leszámítva a *Magyar Napló* és a kolozsvári *Helikon* folyóiratokat, bár az utóbbiban alig publikálok.

folytatás a 3. oldalon

vezérvers

Hodossy Gyula

A kényszerben

Kint gerlék turbékolnak,
kutyák ugatnak,
én bent, mert bent kell lennem,
testem, mintha nem is volna,
a lelkem is görcsben,
fáj, ahogy egyenesítem,
hol itt van bent velem,
hol gyermekkorom csíntevései közben,
sajnálkozik, hogy leestem a fáról, mielőtt elértem az almát.
Az első csók ízét ízlelgetem, lehettem tizennégy éves,
remegett kezem, szám,
ahogy megérintettem az ajkát.
Itt vagyok bent,
hullámzik a sok könyv,
úszik, Csokonai, Thomas Mann és Platón,
majd azon veszem észre magam, gyermek vagyok, én is úszom,
alámerülök, levegő sem kell,
csak úszom és úszom,
boldoggá tesz a víz ölelése.
Valaki kiránt a vízből, megijeszt, édesanyám sír.
Inkább focizom,
egy csel jobbra, egy csel balra, gól.
A kapu egyik oldalt a sapkám, a másikon a kockás ingem,
fázom,
magamra veszem mindkettőt,
és a gesztenyefa tetejéről
bámulok a messzeségbe.

A testem fekszik az ágyon, itt, bent, mert bent kell lennem,
fülembe duruzsol Hemingway,
kint, gerlék turbékolnak,
no,meg a kutyák...

A lelkem visszakúszik a múltba,
a len-gyár kertjében diót szedtünk, az őr nagyon megvert érte,
a könnyeimtől nem láttam az utat, most jut eszembe,
Áginak, Ágikának hívták,
finom friss eper-ízű volt a csókja.

Valaki jöhetne, kinyitni az ajtót,
hogy mehessek,
a kutyák mennyit tudnak ugatni,
no, meg a gerlék...

szerkesztőségi terepasztal

MAGYAR KÖLTŐK A TRÓPUSOKON

Szentmártoni János

Mit keresett két fiatal magyar költő a karibi világban nem sokkal az ezredforduló után? Nehéz erre válaszolni. Talán önmagukat. De hogy miért és hogyan kerültek oda, arra már könnyebb. Ferdinandy Györgyről természetesen már kezdő költő koromban is hallottam, szindbádi kalandok és ulisszeszi bolyongás hőseként élt bennem – de személyes kapcsolatunk akkor kezdett igazán elmélyülni, amikor a fejébe vette, hogy ízelítőt nyújt a legújabb magyar költészetből a karibi térség olvasóinak. Olyan képtelennek tűnt az ötlet, hogy rögtön megtetszett. Ekkor vált világossá számomra, hogy Gyuri hosszú évek óta fordítja spanyolra feleségével, María Teresa Reyesszel a kortárs magyar irodalmat, amely munkának már számos kötet a gyümölcse. Hálás vagyok neki, amiért engem szemelt ki arra, hogy segítsek anyagot gyűjteni az antológiához, amely Jónás Tamás, Karafiáth Orsolya, Lackfi János, László Noémi, Lövétei Lázár László, Nagy Gábor, Oravecz Péter, Peer Krisztián, Szabó T. Anna és jómagam néhány versével kínált ízelítőt a Puerto Ricó-i és dominikai közönségnek. A *Tendré un helicópteró* (*Lesz majd egy helikopterem*) című antológia bemutatóit nagy érdeklődés övezte az ottani könyvheti rendezvényeken. Na de odáig el is kellett vergődni valahogy.

2006. április 19-én kerekedett fel a kétszemélyes irodalmi különítmény, Oravecz Péter és e sorok írója. Három hónapos, egyre elcsigázottabb készülődés előzte meg a nagy utazást, hiszen csóró fiatal magyar költő nem mindennap vette nyakába a nagyvilágot akkor sem, hogy átrepülje az Atlanti-óceánt. Természetesen támogatók nélkül bele se vágtunk volna, de szerencsére a minisztérium és a Magyar Írószövetség segítségével végül sikerült kijutnunk. A hosszú-hosszú, egyszerre dermesztő és unalmas, gyönyörű és fárasztó repülőút némi izgalommal zárult, hiszen jó húsz percig kellett, akár egy Bergman-film hangtalan, ködülte képsorában, köröznie a monstre gépnek, mire pilótája le tudta tenni San Juan repterén. A drogcsempészekre és illegális munkásokra specializálódott amerikai vámosok valahol érthető, mégis idegesítő gyanakvását is sikerült elaltatnunk, hogy átadhassuk magunkat a megérkezés tikkadt mámorának. A légkondicionált várótermek és utasterek klímája után meglehetősen mellbe vágott minket a párás és forró trópus, de aztán a fehér rumtól hamar akklimatizálódtunk.

Másnap már indulni is kellett az első fellépésre vidékre, Humacaóba, hogy a spanyol nyelv hetének zárónapján bemutassuk az antológiát. Carlos Roberto, az Isla Negra kiadó igazgatója kocsiba vágta akciócsoportunkat, de már az első kilométerek után kiderült, hogy Gyuriék házában felejtettem a versem kéziratát. Ugyanis azt terveztük, Ferdinandy mindenhol majd bevezetőt mond, beszél a magyar irodalomról, az antológia létrejöttének körülményeiről, majd én felolvasom magyarul antológiánk címadó versét, végül Oravecz Peti olvas magától spanyolul és gitározik egyet. Nem volt mit tenni, Gyuri elkezdte a kocsiban visszafordítani magyarra a versemet, hogy beugorjanak a pontos sorok. A művelet sikerült. A szépszámú közönségnek is tetszett az eredmény, nem beszélve Péter gitárjátékáról.

Illusztráció Lewis Carroll Alice Csodaországban című meseregényéhez

Ezen az egzotikus vidéken mi voltunk az egzotikum, mindvégig kézről kézre adtak minket, egykori professzoruk vagy tanártársuk, Ferdinandy távoli hazájának szülöttjeit. Évekkel később aztán Gyuriék egy kis kötetre valót fordítottak tőlem, amelynek bemutatóit már Miamiban tartottuk. De ez már egy másik történet kezdete.

tárca

AZ ÜRES POHÁR

Dálnoki Zoltán

Van olyan üres pohár, melyet soha többé nem lehet megtölteni.

Ő betöltötte azt a kis kasfélét, amiben hazahoztuk. Három évtized alatt annyi mindent csinál együtt két ember. De mégis, milyen keveset. Olyat, mint amikor hoztuk haza autóbuszon a kis fekete, nyughatatlan apróságot a kislánynak. Az az álmos utazás együtt, a buszon hazafelé. És a kék babaszemekkel kifele bámuló, szaporán lélegző kis gombóc a kosárban.

Két hónapos se volt, amikor a családot sorba állította. Még kicsik voltak a gyerekek, még együtt voltunk mindannyian, és pukkadoztunk a nevetéstől. De volt ebben valami igen komoly, valami halálosan határozott is. Sikítva pörgött körülöttünk, meg-megcsipdeste, aki a sorból kilógott. Ahogy az egykor még meglevő, végtelen, szabad pusztáinkon az ősei a több száz fős nyájak mellett, úgy rohant el sorfalunk előtt, azoknak az elsüllyedt évszázadoknak, örökre elveszett évezrednek a sikító elszántságával.

Nem is értem, miért tartottuk meg. Maga volt az ördög: belekapott a kislányba, sőt rajtam kívül, akit ezek szerint „a gazdának” elismert, mindenkibe. Kint, az udvaron, mely – más kutyáinkat a rendre, akár élete árán való harccal is, megtanítva – az ő mezeje, területe volt, csak a levegőben közlekedett, azt lehetne mondani. Ha gyanús mozgást észlelt a kertkapunál, nem ügetett vagy rohant, de repült a vélt ellenség irányába, besurranók, gagyizó, gyanús alakok egész csoportját kergetve ki az utcából úgy, hogy a mancsát a kapun kívülre nem tette. Csak „repkedett” a puszták szele által örökre borzolt fekete fürtjeivel, kitátott, félelmetes fogsorával vagy jó fejmagasságban – kevesen érdeklődtek másodszor is, van-e valamink eladó, vagy hogy meg akarunk-e térni valami eszelős szekta soraiba.

Illusztráció József Attila Csoszogi, az öreg suszter című novellájához (Scolar Kiadó, 2013)

Intelligenciája is valahol fejmagasságban, a valószerűtlenség elképesztő tartományaiban bukkant fel. Hogy kis gazdái, gyermekeink távoztak-e, úgy állapította meg, hogy szagmintát vett a kertkapu kilincséről, ha abban az irányban látta menni őket legutoljára. Öntörvényű, konok jószág volt, talán ezért is sajátított el valami fura, torokhangú bőgést, mely erősen hajazott a „neeem!” szóra; ezt az igen ritkán használt tudományát csak olykor, ám mindig értelemszerűen produkálta. Egy ismerős asszonyka, aki gyakran járt nálunk, merő szeszélyből tanítgatta neki, hogy „mama”. S bizony, ha éppen olyan kedve volt, ezt a hátborzongató, elképesztő hangsort is produkálta, muuah-mmuaaa-mmuuaa.

Etológus ismerősünk, aki egy, a kutyák viselkedését tanulmányozó egyetemi csoportot vezetett, mely vizsgálatokba a mi kutyáinkat is bevonták, megkérte feleségemet, hogy vigye be őt is. A pumi nem sok időt töltött a vizsgálóteremben. Körbeszaladt, és minden, egyébként nem feltűnően elhelyezett kamerába belebámult, majd látványosan leült a szoba közepébe, és jelezte, hogy részéről ennyi. És ő, aki szinte a kertünkhöz közelítő árnyakra is rátámadt, tüntető barátsággal, farkcsóválva fogadta a kíséreti szobába belopakodó „csibészt”. Csak azért is. Hogy belőle nem csinálnak bolondot.

Örök jussa volt a tejfölöspohár. Ha a műanyag edényke kiürült, ő azt hatalmas műorrként fogaival pofájára emelte, és vitte be szent vackába, mely akárhányszori takarítás után is azonnal tele volt a kincseivel, szörnyű konzervdarabokkal, elcsórt csirkecsonttal, ki tudja, honnan szerzett, szétrágott tubusokkal. A pohárkát ide vitte be, és utánozhatatlan műgonddal órákig tisztogatta jussát.

Kapcsolat volt ez is, vagy szertartás inkább. Készülhetett gombapörkölt vagy uborkasaláta, vitorlafüleivel érzékenyen figyelte a tejfölöspohár útját. Az ételkészítés csúcsa számára a pohár átadása volt.

Szélvészünk vitézül viharzott végig tizenhat évet. A tizenhetedikre már kezdett ez a vihar elülni. A kislány nagyon nagy lett már és elköltözött, s felnőtt a többi gyermek is, és elkészült egyszer az az utolsó pörkölt vagy uborkasaláta, aminek – szertartásosan, bár alig látott már – átvette a poharát.

A lábunknál aludt el. Légzése felgyorsult, aztán nagyon hangossá vált. És nagyon egyenletessé. Olyan szabályossá, hogy érezni lehetett a csillagok irtózatos, évezredeket leforgó lüktetését az örökre elveszett puszták felett. Hallgattuk, lélegzet-visszafojtva, ezt az utolsó felvonást. Hamar abbahagyta.

És azóta olyan kevés dolog van, ami befejezhető. Elkészülnek a gombapörköltek és a saláták, és állunk azzal a vacak tejfölöspohárral, ami senkinek az orrára nem fog már rákerülni, és soha nem foguk már nevetni a tejfölös pofáján, és soha nem fogja azt a parancsszerű, tutuló kiáltást kiadni, amire a szobában vagy az udvaron azok a kutyáink is harciasan felugrottak, akik ezt a konyhánkban basáskodó kis vezért, annak veszélyes harciassága miatt, nem is nagyon láthatták.

Nem ürülhetnek ki, így meg sem telhetnek többé a poharak, legyen azokban bor vagy akármi; és frissességünk is oda, hiszen eltelt az a rengeteg idő, és meg sem fogtuk igazán, mint a kosár két felét, hiszen olyan ritka, amit két ember tényleg együtt csinál.

De tudom, hogy egy ilyen kora őszön majd, mint ez a mostani, meghalljuk mégis visszhangzó, csengő ugatását.

előretolt helyőrség

Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Szerkesztőség: **Ágoston Szász Katalin (gyerekirodalom), Bonczidai Éva (felelős szerkesztő), Farkas Wellmann Endre (vers), Nagy Koppány Zsolt (novella, tárca)** • Tördelés, grafikai szerkesztés: **Leczo Bence** • Olvasószerkesztés, korrektúra: **Farkas Orsolya, Nádai László** • Kiadja a **Mediaworks Hungary Zrt.**

interjú

Legalább te mint „titkárom” kéthavonta összeállítasz egy csomagot, így érkezett meg az *Országút*, a most indult folyóirat néhány augusztusi száma. Benne a *Mi a nemzeti oldal?* című nagyon okos írás, amiben Falusi Márton főszerkesztő arról szól, hogy a nemzeti kiteljesedés nem ösztönzi a művészi próbálkozásokat, nem tudja megnyerni a fiatal értelmiséget. Én is mindig olyanokat próbáltam innen, Amerikából, spanyolról magyarra fordítani, akik tartalmas mondanivalóval bírhatnak a hazaiak számára. Vice versa: azoknak a magyar íróknak próbáltam a hónuk alá nyúlni, akiket az otthoniak nem ismertek el vagy nem ismertek fel. Az 1980-as években ezért kezdtem el a kubai származású feleségemmel közösen magyar irodalmat spanyolra fordítani. Az egyetemem rendre meghívta az általunk lefordított költőket, akik aztán tananyaggá váltak. A fiatal Kukorelly Bandi, Zalán Tibor, Parancs Janó barátom és még sokan mások így kerültek a szigetre. Csender Levente általam, illetőleg a feleségemmel és Sebastian Santos Petroffal közösen lefordított műveiből *Un dia habra che contarlo* címmel könyv is megjelent Miamiban. A kubai emigránsok által vezetett *Siluetá*t gyakran látom el kéziratokkal – ők is úgy érzik, a székely Csender elbeszélései mellett a vajdasági Terék Anna versei, a kárpátaljai Shrek Tímea prózája is megérinti alatin olvasót. Az új hanggal kell foglalkoznunk. Az igazi érték nem a patetikus, régi stílusban és ezerszer használt témában leledzik.

– 1956 decemberében, a szabadságharc után egyetemistaként hagytad el Magyarországot. Irodalmi pályafutásod a következő évben indult, legkorábbi szövegeid többek között a* Nemzetőr*, az* Ahogy Lehet*, a* Magyar Műhely *és a párizsi* Irodalmi Újság *emigrációs lapok hasábjain jelentek meg. Kihívást jelentett a pátoszos, kopott stílustól és elhasznált témáktól való eltávolodás?

– Nekem könnyű dolgom volt, mert a budapesti forradalmat kellett megírni Nyugaton, egyaránt magyarul és nyugati nyelveken. ’56 a maga előzményeivel, utóhatásaival évekig foglalkoztatott. Semmiféle formai újításra nem volt szükségem, mert az én időmben ott volt a nagyszerű Örkény, Déry, Füst, akik olyan magyar irodalmat működtettek, ami megállja a helyét a világ élvonalában. Igen, azóta eltelt hatvan év, de vigyázat, most sem a nyugati divatok majmolásában kellene keresnünk a magyar irodalmat! Azt kell írnunk, amit csak mi, magyarok tudunk. Akkor is, ha úgy látszik, hogy ez a kutyát sem érdekli rajtunk kívül. Modern stílusban, keményen, pontosan.

– Idővel nem jelentkezett témaszegénység a nyugati magyar emigráció tagjainál?

– Erről regényt lehetne írni. Zöldfülű korunkban rendszeresen írtunk egymás köteteiről Sárközi Matyival. 1963-ban jelent meg a *Közel s távolban* című novelláskötetéről a recenzióm, amiben – mai szóval – lehúztam az ígéretes írót. Erre Sárközi *Fogyó emlékek* címmel írt kritikát a műveimről. Mindketten attól tartottunk, elfogynak az emlékeink. Szerencsére ez nem történt meg, egyikünkkel sem: Matyi szépen, pontosan írja édesanyja, nagymája és annak a városrésznek a történetét, ahol felnőtt, én pedig idős koromra egyre tisztábban látom a gyermek- és fiatalkoromat. Tehát nem fogyó, hanem gazdagodó emlékekkel van dolgunk.

– Írásművészeted több ponton kapcsolódik Déry Tibor, Füst Milán, Gion Nándor és Bodor Ádám munkásságához is. Kik voltak a kezdeti nagy példaképek?

– A magyarok, vagyis Örkények nemzedéke után a franciákat tanultam meg tisztelni és szeretni. A „c” kezdőbetűs nagy franciák voltak a példaképeim: Céline, Cendrars, Camus. Persze Weöres Sanyika Nobel-esélyesként nálam lakott Strasbourgban, de „csövezett” nálam Karinthy Cini is. 1964-ben költöztem át Puerto Ricóba, onnantól a latin-amerikai szigetvilág került a fókuszomba. Oda próbáltam beleásni magamat, de az irodalmi műveltségem valamennyire foghíjas maradt. Feleségem személyében volt és van egy segítőm, aki kijavítja a latin-amerikai „próbálkozásaimat”, a spanyol „dadogásomat”. Francia debütánsként az ottani feleségem, Colette gondozta a kéziratait. Tehát minden házastársam lendített valamit rajtam. Ha akarnék, sem tudnék rosszat mondani egyetlen régi asszonyról. A jelenlegiről sem.

– Franciaországban tucatnyi köteted jelent meg, ott váltál íróvá. De nem tudom, hallottam-e már: mi akartál lenni gyermekként?

– Aránylag könnyen tudok visszagondolni a kezdeteimre, mert tízéves koromtól szerelmes verseket írtam azoknak, akiket meg akartam hódítani. Az első próbálkozásaimnak rövidprózaszerű írásaimat tartom, azokból nőtt ki az a műfaj és stílus, amit ma is művelek. Most nő ki egy nagy regényfolyam-szerűség az eddigi ötszáz novellaszerű munkámból. A feleségem a koronavírus-járvány miatti karanténunk elején hívta fel a figyelmemet arra, hogy össze lehetne állítani belőlük egy nagyregényt. Hát nem lehet, vágtam rá. Most mégis ezen töröm a fejemet. A karibi asszonyom mellett van Magyarországon egy fiatalember, akit a fiamnak fogadtam, pontosabban fogadtunk, bár a feleségem azt mondja, az unokánknak kellene. Lelkiismeretesen begépeli a szövegeimet, átjavítja őket, szépen elküldi őket a folyóiratoknak, és időnként maga is közli őket. Na meg ugye, összeállítja belőlük a magyar köteteimet. Gondolom, rájöttél, rólad szól a méltatás.

– Kézzel írsz, és a szöveget csak a letisztázás után – írógépet használva – gépeled le. A kéziratot aztán postára vagy a kezembe adod, esetleg „Mari” lefotózza, így jut el hozzám. Nem fordult meg a fejedben, hogy elkezdj számítógépet használni?

– Percig sem! Írni csak kézzel és írógépen tudok, ezen az sem változtat, hogy az egyik írógépem augusztusban csütörtököt mondott.

– A nyugati magyar emigráció egyik nagy öregje vagy, életed jelentős részét külföldön élted le, de a munkásságod annál sajátosabb, mint hogy ebbe az irodalomtörténeti skatulyába tegyük. Hol látod a saját helyedet a kánonban?

– Valamiféleképpen szeretném szerénytelenül Tamási Áron gondolatait idézni: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.” Harminchat és fél év trópusi tanítás után hazajöttem, és megpróbálom megtalálni a helyemet a magyar irodalomban, még ha időközben el is felejtettek.

– Beszélhetünk-e feledésről évi egy-két kötetmegjelenés ellenében vagy annak ismeretében, hogy tavaly három kitüntetést (Magyarország Babérkoszorúja díj; Polgármesteri Ezüstérem Gödöllőért; Prima Primissima Díj) is kaptál?

– Igazándiból nem tudom, mi a helyzet a megérkezéssel, de ami a díjakat illeti, nagyon örültem mind a háromnak. Most a gödöllőiről beszélnék, mert az a legkevésbé ismert. Gödöllőinek tartom magamat: két évet a premontreiek internátusában töltöttem, két évet pedig abban a parasztházban, amelyet anyám vett. Évről évre visszahívnak egykori városomba. Festői részlet, hogy a tavaly áprilisi kötetbemutatón attól a Gémesi György polgármestertől vehettem át a kitüntetést, akit én már öt-hat éves korában ismertem, mert az édesapja, Gémesi József tanár úr engem is tanított.

– A rövidpróza vált a meghatározó műfajoddá, de a pályád elején verset is írtál.

– Verseket sokáig írtam, azokból két kötetet is kiadtam Nyugaton, de a többségük nem üti meg azt a színvonalat, amit a mai fejemmel elvárnék. Költői pályafutásomat a Párizsban éhen halt Keszei István költő hosszú recenziója miatt fejeztem be, amiben Máriához írt versemet enyhén szólva kigúnyolta. Jézus-Mária! – írta elborzadva. Nagyon fájt a kritika, de a barátságunkon nem változtatott. Azóta csak gúny- és bökverset írok.

– Ma sem kacérkodsz a verssel?

– Nem, de a nyár alatt összehoztam egy filmforgatókönyvet. Egy világháborús kisfiúról szól, akit jótékonysági program keretében, „feltáplálásra” külföldre visznek. *A fordulat éve* – ez a címe. Ebből sejthető, mikor tér vissza Magyarországra.

Ferdinandy György Fotó: Kovács Attila

– Valaha két kisregényedből szociográfiát állítottál össze, de a* Mammuttemető *1982-es megjelenése óta többször kikacsintottál a szociográfia irányába. Miért hagytad abba?

– Egyre kevesebb emberrel találkozom a szubtrópusi magányomban. Nincsen anyagom, amit szociográfiában megírhatnék. Amiket megírtam, nagyon fontosak voltak – például Trujillo volt dominikai diktátor magyar ezredesének vagy egy másik emigránsnak, Juliska néninek a története.

– Prózádra jellemző a műfaji határok elmosása, új köteteid pedig elbeszélést és novellát, de esszét, tanulmányt és jegyzetet is tartalmaznak. Honnan a műfaji keveredés, a határok be nem tartása?

– Igyekeztem kitörni a műfaj szűk keretei közül, erre biztatom a mai fiatalokat is. Mindenről lehet írni magyarul, még a legnehezebb dolgokról is. De nem kell okvetlenül a dugásról írni, meg kell találni a megfelelő szavakat. Soha nem finomkodtam: akkor is írtam bizonyos dolgokról, ha ezzel kellemetlenné váltam. Finomkodásra nincsen idő, azt hagyjuk az előttünk lévő generációra meg a kékharisnyákra.

– Rövid tűnődéseid számos folyóiratban és új köteteidben is megjelennek. Mi ébresztett a jegyzetírásra?

– Nehezen tudok magamról beszélni, mert irántam nem szoktak érdeklődni. A témáim változatosak, mert mindig fogékony voltam sok mindenre. És azért írok minimalista jegyzeteket, mert általában bosszant, ha tekervényes, hosszú szövegekkel kerülök szembe. Hogy miért? Mert nagyobb teljesítmény kis terjedelemben elmondani valamit, mint nagyregényben fecsegni.

– Szövegeidet átjárja a humanizmus, számodra írónak lenni társadalmi szerepvállalás.

– Mindig az útpadkára szorultak írója voltam. Azok az életek fontosak számomra, amelyek nem sikeresek. Mit mondjak egy sikeres emberről? Gratulálok neki, de semmi több. Én sem voltam soha sikeres, nem is érdekelt a sikeresség.

– Mi foglalkoztat most?

– Két magyar kötetem lesz jövőre. Az egyikben nemcsak magamról, hanem az állatokról, a természetről is írok. Az itteni dolgozószobám üvegablakán kinézve egy tóra meg a körülötte lévő zöldre látni. Macskák, madarak élnek itt, de időnként leguánok, aligátorok is felbukkannak. A pandémia megtanított arra, hogy elkezdjem figyelni a természetet, ember és állat hasonlóságát. Amerika, ahol élek, a fiatalabbakat is érdekli. Képes vagyok hasznát venni a rólam írt jelentéseknek is. Mások leszólják a besúgóikat, én a jelentések által a saját emigráns múltamat is jobban megértem. Ilyesmikről is írok. És nincs olyan igazi barátom, akiről ne írtam volna. A francia ügynököm, Marc Sénéchal most tárgyal egy új válogatáskötet megjelentetéséről egy párizsi kiadóval, én pedig spanyolra fordítom egy kötetnyi prózámat.

– Vannak-e még társaságok, ahol értő fülekre találnak a fajsúlyos témák?

– Úgy alakult, hogy egyetlen szekértáborhoz sem tartoztam. Egyedül a Magyar Írószövetség, a Szépírók Társasága és a Magyar Művészeti Akadémia fogadott tagjául. Ami az értékmentést vagy pusztán az olvasást illeti, arról azt hiszem, a mostani nemzedék kihalásra lesz ítélve. Holtidényben vagyunk. Biztos vagyok benne, hogy a különböző okoseszközök ott lesznek a föld alatti alagutak sarába taposva, mint őseink cserépedényei. A tudás viszont megmarad.

FERDINANDY GYÖRGY író, költő, műfordító
1956-ban hagyta el Magyarországot. Tizenegy évet Franciaországban élt és alkotott, harminchat éven át a Puerto Ricó-i Egyetemen tanított. 2000 óta Miamiban és Budapesten él. Francia, spanyol és magyar nyelven ír, de művei bolgár, német, angol fordításban is elérhetők. Spanyolról magyarra, magyarról spanyolra fordít szépirodalmat. Rangosabb elismerései: Saint-Exupéry-díj (1964), József Attila-díj (1995), Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje (2011), Magyarország Babérkoszorúja díj és Prima Primissima Díj (2019).

próza

SÉTA A HEGYEN

Ferdinandy György

Az, hogy a hegyen, pontatlan megfogalmazás. Az én hegyem legfeljebb dombocska. Kopár sziklafal, Kelenföld felett.

A történet viszont, amit elmesélek, pontos, ezért kezeskedem. Most is csak azért töröm magam, hogy ne csak pontos, hanem – ha lehet – szép is legyen.

Olyan, mint Évike, a tizenéves kamasz lány, akivel fent sétálunk a hegyen. Alattunk fortyognak az ötvenes évek. Az átkos, ahogy most utólag nevezi a nép. Akkor a békevilág, ami a nyakunkba szakadt. És benne két tábor: a vesztesek és a győztesek.

Mi ketten pedig enyhén szólva nem ugyanabba a táborba tartoztunk. A hozzám tartozókat meghurcolták, kitelepítették, a nép ellenségének nevezte ki az új, a győztes hatalom. Évike családjának viszont emeletes ház épült a mi gazlepte teniszpályánk felett.

Az ávósház, a környéken csak így emlegetjük. Lakói katonák. Félelmetes, egyenruhás emberek. Halálos ellenségeink, szemben velünk, a pálya másik oldalán.

Hogy honnan vettük a bátorságot, nem tudom. De mi, a levitézlett uralkodó osztályok csemetéi fellázadtunk: házibulikat rendeztünk a pálya árnyékában, az ávósház alatt. Évike az emeletről bámulhatta a Karády Katalin sanzonjára lépegető deklasszált elemeket. A bulit, ahova őt, az ávóslánykát nem hívta meg senki sem.

Nem is engedték volna. A felnőttek az ablakban könyökölve figyelték a halálra ítélt társadalmi osztály utolsó vonaglásait. A mi apáinkat pedig elemésztették a fogolytáborok.

*

Hogy hol ismertem meg Évikét, ma már nem tudom. De hát, a virágnak megtiltani… egyszer csak azon kaptam magam, hogy mi ketten, kéz a kézben, fent üldögélünk a sziklás Sashegyoldalon.

A buszmegállóban találkoztunk, a Sion lépcső alatt, ahol senki sem láthatott. Őt kiközösítette volna a családja, s én sem rendezhettem volna tovább a házibulikat.

Némán bandukoltunk a domb bejáratáig, és csak fent tettem Évike vállára a kezem. A leánykökörcsinek között lágy, sima volt a gyep, ott ültünk le, mindig ugyanott, ezen a talpalatnyi helyen.

Tavasszal virágba borultak a mandulafák. Később orgonaillat gomolygott a hegyen. Az ezüstpihés leánykökörcsinnek nem volt ilyen hivalkodó illata. Csendben vártunk, mire óvatosan kinyitotta a húsos, lila szirmokat.

Nem beszéltünk sokat. Éva egyetlenegyszer sem mondta ki, hogy jó így velem. Néztük a zúgó várost a lábunk alatt. Az apácazárdát, ahova a légitámadások alatt rohantak fel a régiek. Apácákról akkor hallott először Évike. Olyanok, kérdezte, mint a pingvinek?

Este a Citadellát bíborpirosra festette a nap. Végig, a látóhatár peremén, a Duna sötét vize csillogott. Nem emlékszem, hogy mikor csókoltam meg először. Kuporogtunk, kéz a kézben, amíg csak koromfeketébe borultak a dombok Gödöllő felett.

Alattunk ez az ismerős világ, amiben sehogyan sem találtam a helyem. A Sion lépcső és a buszmegálló. A csend. A félelem.

*

Elmúlt egy fél évszázad is, mire most mindez eszembe jutott. Bejártam a világot, dolgoztam, tanítottam három kontinensen. Volt két feleségem, felneveltem négy gyereket.

Most pedig újra itt, a teniszpálya körül tologatom a kerekes kocsimat. Nem ismer senki, a régi családok Amerikába tették át a székhelyüket. A helyükbe újgazdagok települtek, akik emeletes épületeket emelnek az üvegverandás hétvégi házak helyén.

Testvéröcsém kísér ezeken a kötelező sétautakon. A villanypóznákon kárognak a varjak. Nincsenek már vesztesek és győztesek. Luxusjárgányaikból integetnek az újgazdagok.

Egy idő óta vén vizslát sétáltat egy asszony a régi teniszpálya körül.

– Ez ki? – kérdezem öcsémet.

– Ez? – csodálkozik. – Azt hittem, tudod.

Mert hogy ez a fiatal nő az Évike lánya. Dél-Amerikában éltem, amikor itt, fölöttünk, talán éppen az én nagyfiammal egy időben megszületett.

– Az édesanyja – meséli öcsém – Rákospalotára költözött. Ő pedig itt él, az ávósházban, a pálya felett. Évike könyvtáros, hacsak nem nyugdíjas azóta ő is. Öcsémnek mindenről tudomása van.

A vén vizsla is régi ismerőse.

– Szerbusz, Sanyi bácsi! – köszön ránk az Évike lánya.

– Tudod, hogy ez ki? – öcsém rám mutat.

Nézzük egymást. Barna mosolygós lány. Olyan, mint amilyen valaha Évike volt.

– Ő hogy van? – kérdezem.

– Tud magáról! – feleli a lány.

Már elmesélte, hogy mi itt az utcában a buszmegálló és a zárda között nap mint nap találkozunk.

Hívja a kutyát, a vén vizsla nyugtalan.

– A lányom lehetne! – mondom öcsémnek.

Hát igen. Az én fiaim Amerikában élnek. Elmúlik egy év is, mire valamelyikük meglátogat. Marad egy régi pálya, egy emeletes épület. Az ávósház. Vesztesek meg győztesek. Egy kis domb Budán, Kelenföld felett.

Illusztráció Hans Christian Andersen A vadhattyúk című meséjéhez (Scolar Kiadó, 2017)

könyv

„ÍROTT SZÓ VOLT AZ EGÉSZ ÉLETEM.”

Pál-Lukács Zsófia

2020. október 11-én lesz Ferdinandy György 85. születésnapja, egy évvel ezelőtt pedig a Magyarország Babérkoszorúja Díj, a Prima Primissima díj és a Polgármesteri Ezüstérem Gödöllőért elismerések okán is ünnepelhetett.

Mi áll e mögött a sokat méltatott világ mögött? Nemrég a *Magyar Napló*nál megjelent *Könyv a világ végén* című művét olvasva újra beleláthatunk a kétlakiság örök dilemmájába, vagy hogy miként ítéli meg önmagát és a világot, s tekint vissza a sokat emlegetett múltra, a sokszor felidézett tanítóévekre. Személyes kapcsolatok háttértörténetei rajzolódnak ki.

Ferdinandy Györgynek alighanem az igazmondás az egyik legfőbb erénye, ez segíti az emlékezésben és a szikár önvizsgálatban, így tud eljutni olyan belátásokig, amire legtöbbször kevesen lennénk képesek: „A boldogság titka! Nézem azt a gyönyörű kis öregasszonyt, és a kettőnk elrontott életére gondolok.” Az életrajz „fehér foltjai” drámai hatást keltenek, minthogy sokszor az átélt helyzetek is drámai pillanatok. Személyes szabadságérzetét mindvégig meghatározza az, hogy családját osztályidegennek tekintették, hogy „rosszkor született”, mint a levitézlett uralkodó osztályok csemetéi (35.). „Egy egész nemzedéknyi háborús gyerek” nevében beszél arról, mit jelent apajelöltek között felnőni, hogyan ér véget a boldog, bizakodó kisgyermekkor (20.). Ez a többrétegű megfosztottság űzi el őt a hazától, hogy aztán mindig hazavágyjon, vagy éppen az elvágyódását táplálja mindez.

A múlt sorseseményeinek felidézésében még sincs semmilyen önsajnálat, sem túlbuzgó világmegváltás, élettörténetének is inkább az arany közép megtalálása és megtartása ad léptéket. Saját belátása szerint mindig a békére törekedett. Emellett az *Don Miguel (Mihály bátyám)* című fejezet meggyőz róla, hogy a rokoni szálak s általuk a valahova tartozás, a család és a méltóképpen leélt élet lehet egyedüli életcél. Ehhez szervesen kapcsolódik ebben a könyvben is a szó klasszikus és nem kifosztott értelmében vett hazaszeretet, a Kárpát-medencében való otthonlét, amit magunkkal vihetünk azáltal, hogy „Gyönyörű anyanyelvünkön cserélünk gondolatot.” (151.) S éppen ebben található a munka legelemibb reflexív mozzanata: hogy közös történetekként tudjuk olvasni hol a társadalmi és kulturális élettel foglalkozó részeket, feljegyzéseket, beszédeket, hol a személyes élettérben felsejlő ok-okozatiságot. Hiszen ki ne érkezett volna el legalább egyszer életében a számvetéshez, hogy reális képet alkothasson a családról, szerelemről, álmokról, szüleiről, és külsővé tudja tenni ezeket az elköszönés, a búcsú vagy a bocsánatkérés mozzanatával. Persze a felsoroltak általános fogalmak, irodalmi toposzok lennének – ott kell lennie mögöttük egy meggyőző életútnak, ami igazolja a leírtak igazságértékét és példaként szolgálhat. Így tudnak csak otthonra találni megszokott előfeltevéseink, melyeket legtöbbször a távoli szigetvilág bűvölete éltet.

A *Könyv a világ végén*t olvasva újra egzotikum számunkra az az út, amit megtett Ferdinandy György, természetesen nemcsak a valós térben, hanem szellemi vonatkozásban is. Az út mint metafora, az úton levés különben is állandósult témája a szövegeknek, ez a mű lényegében szintén az otthontalanság tapasztalatát teszi meg kiindulópontul. Vajon miért nem térnek haza, akik hazakészülnek, kérdeznénk önkéntelenül, már a Miamiban megírt *Előszó* kapcsán. A könyvben szereplő írások viszont bizonyítékai annak, hogy a narrátor számára a pandémia időszakában, a műtét utáni gyógyulásban vagy egyáltalán, a létben az írás, az alkotómunka ad igazi szellemi menedéket, mint a lakozás elsőrendű összetevői (*Tartozni valahová* alcímként is szerepel a könyvben.) Persze nagyon jól tudja, hogy most mindenkit szertehúz a nagy világ: „Gyűlik a korom és a csend.” (143.) De mindegy, éppen melyik íróasztalánál ül, kedves, barátságos és az irodalomért személyes felelősséget vállaló arca mindig önazonos, akkor is, amikor nagyítóval a kezében olvassa Orbán János Dénes, Shrek Tímea vagy Csender Levente köteteit, s akkor is, amikor valamelyik szövegén dolgozik.

A gondolkodástörténet sokat foglalkozik a kérdéssel, mit jelent az autentikus lét, van-e egyáltalán ilyen. Ezek a kérdésfeltevések megkapják helyüket, ha olyan emberrel találkozunk, aki képes meggyőzni bennünket, hogy lehet hiteles

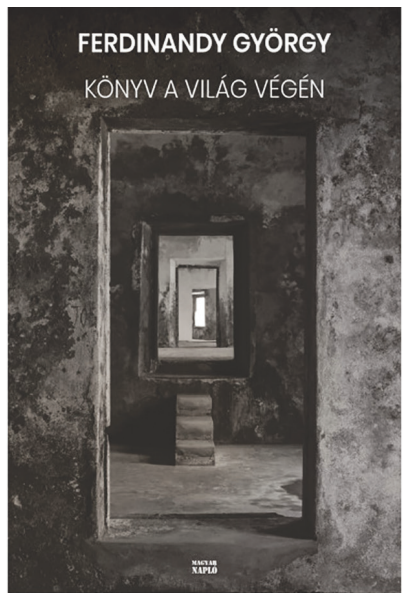

egy életút, esetleg rá tud mutatni arra, hogy mit kell tennünk, hogy a miénk is azzá váljon. Ferdinandy György pragmatista életszemlélete látszólag igen távol áll ettől a megközelítéstől, mégis meggyőződésem, hogy az életmű igazságát ebben érdemes keresnünk: „Extravertált és realista, öntudatos és óvatos, egy kalap alatt. Az ilyenek jobb szó híján népszerűek, mindent megtesznek szeretteikért. Végül, hogy szeretem hasznosnak érezni magam.” (140.)

novella

ISZONY

Szilágyi Zsófia Emma

Egy istennő állta el az Opera szalonjának ajtaját, de még csak hozzá sem akart érni.

Armand tekintetével utat kért és belépett a zsúfolt, levegőtlen szalonba. A nők egyszerre kapták fel a fejüket, mint akik megérkezésük pillanata óta arra várnak, hogy a fiatalember megjelenjen. Vállával udvariasan tolta el az embereket maga elől, miközben a hölgyek le nem vették szemüket szoborszabású arcáról. Mellüket előretolva, kívánatos akadályként állták útját a fiatalembernek, aki meglepő könnyedséggel surrant át a kicicomázott nők tömegén. Rezzenéstelen arccal szívta a pipadohánytól, a nőcskék illatszerével keveredett sült haltól és az emberszagtól megromlott levegőt. Vágyakozó, titokzatos kezek érintették testét, amíg haladt előre.

A hatalmas rózsafaasztal rogyásig volt gyümölcsökkel, tortákkal és egy megkezdett, ízléstelenül feldíszített sültmalaccal. Kegyetlen, vidám mosoly futott végig Armand ajkán, miközben az asztalterítő rojtjával játszadozott. Végigsimított a selyemvirágokkal tarkított abroszon. Épp amikor diszkréten benézett volna az asztal alá, Madame Duran lépett oda hozzá, kezében konyakospohárral. Az asszony szabad, meztelen kézfejét a fiatalember elé nyújtotta. Armand udvariasan kezet csókolt, majd rápillantott. Habár enyhén zöldben játszott az arcszíne, az a fajta nő volt, aki igazán kellemes látványt nyújtott. Az asszony szemével bizalmas dolgokat súgott neki, de a fiatalember nem vágyott efféle titkokra. Sem úrinők, sem rendes polgárlányok simogatására, sem közönséges utcalányok forró csókjaira. Ám amikor tapintatosan odébbállt volna, egy fiatal lány érintette meg a vállát.

– Armand!

A fiatalember – efféle csecsebecséket nem gyűjtő – műbarát kíváncsiságával nézegette. Elbűvölő teremtés volt, gyengéd és meleg, cirógatnivaló szőkeség. Épp hogy ki kell volna nyújtania a kezét, és leszakítani a lányt, mint valami friss virágot.

– Nem keresett, pedig megígérte! – Armand szemlátomást kutatott emlékei közt, majd homályosan ugyan, de visszaemlékezett, hogy valahol már látta a fiatal lány arcát.

– Végül eljött? Micsoda meglepetés! – Egy vörös, kissé potrohos hölgy termett a fiatalember és a szőke tünemény között, akit kishíján arcon vágott csipkelegyezőjével. Armand igyekezett volna mondani valamit az előtte sorakozó, csillogó tekintetű hölgyeknek, de mivel semmi sem jutott eszébe, töltött két pohár pezsgőt és odanyújtotta nekik.

Egyre többen gyűltek a fiatalember köré. Voltak, akiket ismert és voltak, akiket bárcsak elfelejthetett volna. Miközben a nők Párizsról, a Szajnáról, divatról, külföldi szórakozásokról és egyéb kézenfekvő, banális témákról fecsegtek, Armand elképedve nézte, ahogy az egyik pezsgővel teli pohárban egy légy fuldoklik. A hangok zűrzavara olyan vadul csapkodta Armand dobhártyáját, hogy feje egészen megfájdult. Ekkor valaki határozottan rámarkolt a férfi ágyékára, ám ő egyáltalán nem volt kíváncsi, kihez tartozik a mohó kéz: közönyös mosollyal nyugtázta az érintést, majd elhúzódott.

Egyre szűkült a hölgykoszorú, a fiatalember combját a rózsafaasztal vastag, lekerekített sarkához nyomták. Armand hirtelen felszisszent, majd kecses ugrással újra a tömegben termett, és kifele igyekezett a szalonból.

– Elnézést hölgyeim, szívok egy kis friss levegőt! – Színpadias kézlendítéssel elköszönt közönségétől, mintha csókot dobna. Ez szemlátomást feltüzelt néhány hölgyet, akik – mint a cilinderből kiugró nyulak – halk sikkantások kíséretében sebesen követték a makacsul tolongó sokaságba.

Illusztráció Hans Christian Andersen A vadhattyúk című meséjéhez (Scolar Kiadó, 2017)

Miközben Armand kipréselte magát a szalonból, majdnem átesett egy karcsú, barna nőn. Mellkasa a csillámportól ezüstösen fénylett, szénnel kihúzott szemét sötétre satírozott szemöldök boltozta be. A nő megnyalta vörösre festett, cserepes ajkát, és ettől úgy tűnt, mintha frissen vágott sebet viselt volna.

– Jön a második felvonás! Belopódzhatok a páholyodba? – kérdezte bizalmas, szelíd hangon, miközben vékony, izmos lábát kidugta felsliccelt szoknyájából. A fiatalember szerette a csinos lábakat, de ez a villantás hidegen hagyta. Emlékezett a nőre, már több alkalommal visszautasította.

– Ideje volna, hogy megöljelek! – Egy másodpercig némán meredtek egymásra, majd hangosan felnevettek. Armand megsimította a kurizán arcát és lendületesen elindult a folyosón. Lesietett a vörös szőnyeggel borított márványlépcsőn és a legelső ajtón, amit megpillantott, bevágódott.

Az Opera belső udvarára keveredett, ahol még sosem járt – pedig azon kevés emberek közé tartozott, akik valóban az ünnepi hangulat és zenei élmény kedvéért váltottak bérletet. Végre egyedül volt. Komótosan körbesétált a négyzetalakú ívtornác alatt, ahol gázlámpák világították meg a fehér és ezüst mozaikcsempével kirakott falakat.

A belső udvaron mindössze egy hosszú tölgyfaasztal, bársonyfotelek, néhány nagy cserép babérrózsa és egy kis kőmedence állt. A friss levegő és a virágzó növények illata megnyugtatta. Armand kilépett a tornác alól és az udvar közepére épített, aranyozott szélű medencéhez sétált. A víz tetején friss rózsaszirmok lebegtek, a fenekén pénzérmék csillogtak és néhány hatalmas, vörös-fekete foltos koi ponty úszkált benne. Mellényéből elővett egy érmét és ujjai között türelmetlenül forgatni kezdte. Szemét behunyta és közben erősen koncentrált. Miután megcsókolta az érmét, a medencébe dobta.

Aztán a hosszú tölgyfaasztalra pillantott, melyet gyöngyös selyemposztóval takartak le, és megnyalta az ajkát. A könnyű selymen kirajzolódó, éles körvonalak láttán felsóhajtott. Odasétált az asztalhoz, mutatóujját lassan végighúzta a finom anyagon, majd gyors mozdulattal lerántotta róla a posztót. Egy ideig állt, meredten nézte a bútordarabot, majd leült az egyik fotelbe. Amikor érezte, hogy a fotel rugalmas, puha anyaga meghajlik alatta, kényelmesen hátradőlt. Élvezte a bútordarab támogató ölelését, melynek vörösbársonnyal bevont háta és karfája olyan gyöngéden fogta körül, mintha valami új, varázslatos dolog venné a birtokába. A lecsupaszított asztalra pillantott. A bútordarab szélét aprólékosan kifaragott levelek díszítették, melyek aranyozott nyelvként, kecsesen borultak vissza annak lakkozott lapjára. Armand felszisszent, majd tekintete az asztal tökéletesen ívelt, karcsú lábára siklott – és ágyéka hirtelen megfeszült.

Forrás: rozibekes.blogspot.com

Illusztráció Alekszandr Szergejevics Puskin Mesék című kötetéhez (Osiris Kiadó, 2003)

Lapszámunkat **BÉKÉS ROZI** rajzaival illusztráltuk.

Békés Rozi 1980-ban végzett a Magyar Iparművészeti Főiskola (ma MOME) könyvművészeti szakán, Kass János, Szántó Tibor, Ernyei Sándor tanítványaként. DLA-tanulmányait 2006-ban fejezte be a bécsi Iparművészeti Egyetemen töltött Erasmus-szemesztert követően.

Grafikusként, illusztrátorként dolgozik és tanít. Számos mese-, és ifjúsági könyvet illusztrált. Animációs filmeket és művészkönyveket is készített. Az 1990-es években jelmez- és díszlettervezőként is tevékenykedett, játszott amatőr színházi csoportban, valamint foglalkozott absztrakt színházi kísérletekkel.

Hans Christian Andersen *A vadhattyúk* című meséjéhez készült és a Scolar Kiadónál megjelent rajzaiért 2018-ban a HUBBY – Magyar Gyerekkönyv Fórum szakmai zsűrije Az év illusztrátora címmel tüntette ki, a Szép Magyar Könyv bíráló bizottsága pedig gyermekkönyv kategóriában oklevéllel jutalmazta a kötetet. Korábban elnyerte a Ferenczy Noémi-díjat, az IBBY Az év gyermekkönyv-illusztrátora díjat és Szép Magyar Könyv Díjat.

A klasszikusok mellé Békés Rozi olyan illusztrációt társít, mely egyszerre idézi meg a korszakot, mely az adott művet meghatározza, ritmusában a mai olvasót körülvevő vizualitásra is reflektál, és érvényre jut bennük az autonóm művész sajátos világlátása is. Ilyen szempontból különösen izgalmasak a Lewis Carroll *Alice Csodaországban* című meseregényéhez készülő illusztrációk, melyek nem kiadói megrendelésre születnek. „Ezeket a nyolcvanas évek óta rajzolom magamnak" – jegyzi meg a művész.

Illusztráció József Attila Csoszogi, az öreg suszter című novellájához (Scolar Kiadó, 2013)

Békés Rozi műveiben az a legcsodálatosabb, hogy mindenféle túlzás nélkül érzékeltetni tud egy-egy drámai helyzetet – a rajzain készen áll előttünk a karakter, mozdulataiból, tartásából, hetykeségéből vagy félszegségéből a sorsát is megérezzük, dramaturgiai értelemben vett jellemeket látunk itt. És rajzban elbeszélve adott mellettük egy egyszerű élethelyzet is, mely olykor már-már a hétköznapiság határán billeg, mégis feloldást várunk – energiák feszülnek e lélektisztaságú ábrázolásokban. Az elegancia is szembeötlő, ettől igazán különleges ez a világ. A közönségességet elutasító finom szépség társul itt a túlzásoktól mentes pontos ábrázolással. Sűrű, mély, tiszta – úgy, mint ahogy gyerekkorunkban ízlelgettük ezeket a szavakat.

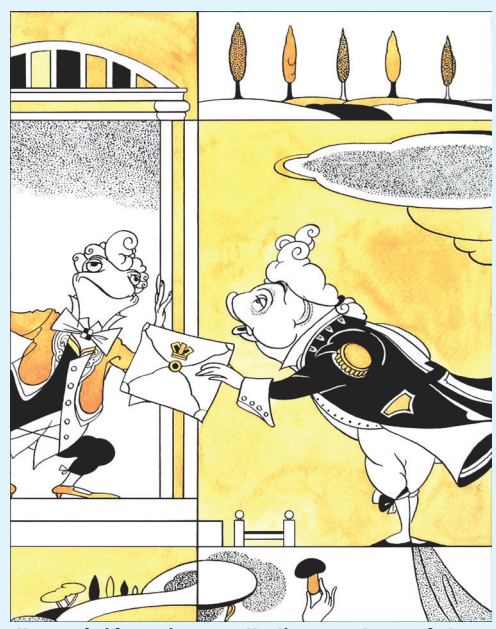

Illusztráció Lewis Carroll Alice Csodaországban című meseregényéhez

vers

Kégl Ildikó

a júliusi réten

a júliusi réten
egy bánatában
sorvadni
készülő katáng
mellé ültem
hogy elmondjam
nem ő a magányosabb
hogy én is vagyok
itt vagyok
és most vagyok
de engem észrevett-e
a katáng
vagy bárki
csak hogy nekem is
legyen egy pillanatnyi
júliusi
létjogosultságom
hervadás előtt

csak egyszer, de egyszer

ezeregyszer nem mondtam ki
csak egyszer
de egyszer igen

én mindig tudtam hogy hazudik a matematika
s most fröcsögő szájjal kérném számon rajta alattomos
tanításait
de ököllé formálódó indulataim hiába indulnak útnak
visszazuhannak belém feszíteni fájni ölni

én balga elhittem hogy ezeregy több mint egy márciustól
októberig összeszorítottam számat lelkemet és megálltam
hogy nem mondom ki
pedig az én húsomat is tépte
a te fájdalmad anyám
mégis
ezeregyszer nem mondtam ki
(hát azért nem dicsér meg engem senki?)
csak egyszer
de egyszer igen

de egyszer igen
azon a féregrágta októberi hétfőn
amikor a rákosok templomába mentél
Isten kegyelmében és fehérköpenyesek
summacumlaudéjében bízni
zsoltárral és sugárral telítődni
feléd indultam hogy segítsek
ám meglehet magas volt a küszöb
neked csonttá aszalódott a lábad
nekem a hitem
botlott meg benne
„ezt nem lehet kibírni” – szólt ki
belőlem valaki akkor
és én láttam a szemedben ahogy az ocsmány egoista
ördögtől való szavak feléd áramlanak nyakadra tekerednek
és már a lélegeztető-gépnek sincs elég hite hozzád

ezeregyszer nem mondtam ki
csak egyszer
de egyszer igen
hát ez az én keresztem anyám:
mert én mindig segítek
de mindig rosszul segítek

egy sóhaj impressziója

jó lenne ha olyan sokszor múlna el
a ma
hogy végre megérkeznék
abba a holnapba
ahol tompább ceruzával
vésik húsomba
a gyásszal ötvözött önvádat
mondjuk egy 6B-s grafittal
ó nem alku ez
mint inkább fohász
(önző módon megint
a saját túlélésemért)
mert ma még a tüdőmből feltörő sóhaj
görcsbe rándul
vajúdva visszahull belém
Munchhá lényegül
kadmiumsárgát cinóbert
viridiánzöldet kever
és szüntelenül képeket fest
amiket kiakasztanék már a szobám falára
hogy végre ne bennem legyenek

nem vagyok

kilenc hónapja várom
hogy meghívj a beígért kávéra
fröccsre, bodzaszörpre
vagy tökmindegyre
lassan olyan vagy mint Isten
nem tudom csak hiszem
hogy vagy
nekem
gyávaságból időhatározókba
csomagoltad magad és minket
feltételes módból kötöttél masnit ránk
így lettem
kilenc hónapba töltött várakozás
kulcsszót kereső (gólya)kalifa
félúton megrekedt metamorfózis:
a semmitől beljebb
a mindentől kintebb
a semmid már
a mindened még
nem vagyok

Illusztráció Hans Christian Andersen A vadhattyúk című meséjéhez (Scolar Kiadó, 2017)

debüt

Nagy Olivér

Tisztaság

– az egyenletes égés
erezetmintás síkját homorítod
ujjpercek ügyessége mögött
frissességtől burjánzó növényvilágot bújtatsz
nedvességtartalmaddal pecsételed

a szél ellenvetéseitől
kagylózáródást imitáló tenyerek óvják
a zavartalan gyulladási folyamatot
atmoszférádban olajozottabban csúszol
párhuzamos fényszálakkal jelzett
útvonaladba kapaszkodsz

a porózus bőr hiányaiban a levegő
centrifugális áramlása zsibbasztja el
pillanatnyilag nélkülözhető stabilitásod
a felhevült falak vonzásában
az eufória szelíd hűvösség formájában –
nincs jelen.

Üvegtető…

…szemhéjam a Nap röppályája,
életjeleink gyengéd együttese
képernyőkímélő kikapcsolt elménkben

Süketnéma égitestek
Tiszteletben tartják,
erogén zónát alkotunk

Kipuhatolni honnan jött
az a puha tolás ami késztet
tudat alól szivárog

Értetlen arccal
gyújtom magunkra a szobát
Nem látod?
tekintetemben apám lobog

téged okollak,
miattad nem érezhetem
a föld szagát

A tudatalatti fölött a tudat
És alatta?

Lottó

Beszürkült látóterem
Frissen vakolva
Hibáim glettelik
Átható sörszag
Anyáznak

A tévé lenémítva
Nyerőszámok: 1, 9, 99, 04, 05
Kevesen múlott

Reklám:

(Vedd meg mert drága
Dobd ki mert olcsó
2őt fizet 3at ingyen akció!!!)

Az élet – szappanopera
Mindenki kezeit mossa

Reklamációt a pénztártól való távozás után nem fogadunk el

Beáztak az ígéretek

NAGY OLIVÉR „OLIGAMI” 1999-ben született Pécsett. A Helikon és a Pannon Tükör folyóiratokban közölt verseket. Tetovál, fest, grafikával foglalkozik.

vers

Baricz Dezső

Panoráma

Fára másznék a világ elől.

Nézném, ahogy felkel nap.
Hidegszőke sugarak a fák hegyén,
csak én látom, egyedül vagyok.
Hidegszőke hajából a rendszeres
mosás eltüntette, ami előttem volt.

Csak azt látom, ami a fák felett van,
nem érdekelnek az alantas lények,
gombák, mohák, hamvas égerek.
Azt hittem, élni tudok minddel,
hogy mindennek megvan a helye,
hogy a béke nem szóródott szét
háztetőkön, a város kövezetén.

Nem tudom, a rohanó időt,
vagy az időnél jobban sietőt
kéne-e gáncsokkal lelassítani.

Drescher J. Attila

Varangyidő

Így leszek most a korszak
háborús riportere
mi bennem feszül
a végtelen csend óta
csak zárolt non-ige
se ki se be
kész törökfogta Buda
Mi lesz velem velünk
s hogyan jutunk oda
de hiszen jól tudod:
ha Isten velünk – nyerünk
(s ez nem irónia)
bár olcsó hit s remény
tényleg nem kenyerünk
sebző varangyidőben
mentsvárunk csak az Isten
(s már csak ezzel a verssel
száz pogányt pokolra küldtem)

A lélek kilövetése után

Az volt a végső sóhaj
a nem várt overkill
s levált a porhüvely –
rakétaként süvített
a lélek a mennybe fel
hogy kék légben tűnjön el
a költő megérkezett
Aztán mint kevés lélek-ember
kiült az égszélre
s most lefelé mereng el

Karanténba zárt tavasz

Királyság nélküli korona
láthatatlanná tevő
sipka s maszk alatt
oson a kertek alatt
Eközben márványzöld
gyík rohan a magasba
s zümmögő bokrok tárják
a napkorong elé
szégyellős titkukat
s mily öröm újra hallani
emigrált fecskefik
zajos csivittjét –
A domb előterében
feszes fehér vitorla:
hű gólya keresi körözve
levert fészkének romjait
s mily furcsa most a fény –
minden kékebb és zöldebb
regenerált natúra
már minden ünnepel
csak az ember bátortalan
mint kinek titka van
Emitt fehér lepkék
évődve kergetőznek
vibratáncuktól elszédül a szem
rég volt alig hiszem
a táj lebeg s megelevenedik
Most élnél igazán
de belül szorongsz csak
Uradhoz menekülsz
kívül a tiltott élet
a csend meg rádszakad

Simek Valéria

Kienklause

Fejedben égett, lobogott
elszánt akaratod.
Amit kigondoltál, megtetted.
Egy lehelettel közelebb
hajoltál hozzám. Néztük,
ahogy az ablakon túl a Hold
ezüstjében apró fény vetül
az Alpokra. Felhőnek még az
emléke sem látszott az égen.
Mintha ebből a júniusi estéből
szabták volna érzelmeinknek
élő valóságát.

Illusztráció Alekszandr Szergejevics Puskin Mesék című kötetéhez (Osiris Kiadó, 2003)

Visszhangod

Moha fogta fel lépéseid zaját,
az összehajló vén fák megszűrték
a csöndet és a fényt. A nap aláhullott,
és égővörös fénye felgyújtotta az erdőt.
Visszhangod bolyong a fák között,
szimatol az erdőszagú ember felé.
A pataknak is megjött a hangja.
A völgy körülvesz, beágyaz a maga
ismeretlen puha ölébe.
Állsz ott, mint akit titokzatos
erők tartanak kötözve.

Tányércsörrenés

A tányércsörrenést felitattad a
csönddel. A konyhában az ételek
felett utolsó seregszemlét tartottál.
Sem hazudni, sem sírni nem tudtál, csak
jártál-keltél jövőd elhagyatottságával.
Sorsod mélysége fölött nem feszült
biztonsági háló. Emberi voltál, erőt
adó. Emlékeidben utaztál.
Az évtizedek elmúltak, de a természet
ugyanaz, csak az ember építette világ
változott meg körülötted.

Illusztráció Hans Christian Andersen A vadhattyúk című meséjéhez (Scolar Kiadó, 2017)

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Baricz Dezső (1995) költő
Dálnoki Zoltán (1964) író, újságíró, kritikus, szerkesztő
Drescher J. Attila (1950) pedagógus, költő, kritikus, műfordító, szerkesztő
Hodossy Gyula (1960) költő, író, intézményszervező
Juhász Kristóf (1982) író, újságíró, előadóművész
Kántor Mihály (1974) szakíró
Kégl Ildikó (1976) költő, író, újságíró
Navarrai Mészáros Márton (1995) újságíró, író, szerkesztő
dr. Pál-Lukács Zsófia (1985) irodalmár, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia mentora
Simek Valéria (1953) költő
Szentmártoni János (1975) Magyarország Babérkoszorúja díjas költő, író
Szilágyi Zsófia Emma (1995) író

hamuban sült pogácsa

A KIS TRAKTOR

Juhász Kristóf

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis versenyautó. Alig rakták össze a szerelőműhelyben, gurult is berregni, pöfögni, kanyarodni, fékezni. Szép piros volt a kis versenyautó, máskülönben épp olyan, mint többi társa.

Telt-múlt az idő, cseperedtek, erősödtek a kis versenyautók, és szorgalmasan rótták a köröket a tanuló-versenypályán a nagy versenyautók vigyázó tekintete mellett.

De egyszer a kis piros versenyautó ráunt arra, hogy körbe-körbe menjen. Sokszor lassított vagy megállt, és lámpácskáival a messzi tájat fürkészte, túl a versenypályán, túl a szerelőműhelyen és a garázson, ahol madárfüttyös erdők zöldelltek, dús réteken pillangók kergetőztek, és hűs patakok csobogtak árnyas lombok alatt. A többi versenyautó meg ment körbe-körbe, előztek, kanyarodtak, és közben kiabáltak a kis piros versenyautónak:

– Mit állsz ott, te földieper? Kifogyott a benzin?

A nagy versenyautók is csak ámultak, mi történt ezzel a kis versenyautóval, hogy mindig megáll, nézelődik, és unja, hogy körbe-körbe menjen a versenypályán…

– Rendes versenyautónak ilyesmi nem jutna eszébe – dörmögtek a nagy versenyautók. – Hát hogy akar menni ez a kis püszünke? Egyenesen? Ki hallott ilyet?

A kis versenyautó nem találta a helyét társai között. Egyik éjjel, amikor minden rendes versenyautó álmában megy körbe-körbe, a kis versenyautó csöndben kigurult a garázsból, és neki a világnak!

Ment a csillagos ég alatt, csobogó patakok mellett, rengeteg erdőkön, dús füvű réteken, szántókon, kaszálókon át. Lassan ment a kis versenyautó, olyan lassan, ahogy csak akart, és mert világított a telihold, mindent jól meg is nézhetett, és végre nem szólt rá ezért senki. Egyszer aztán elakadt a sárban, mert sima versenykerekeit nem göröngyös földre, hanem sima betonútra tervezték, mint a versenyautókét általában. Küszködött a kis versenyautó, nyomta a gázt, pörgette a kereket, de nem tudott kiszabadulni.

Már hajnalodott, mikor ott termett egy furcsa idegen, akinek akkora kalapja volt, hogy a kis versenyautó először azt hitte, egy nagy kerék van a feje helyén. De a kerekek nem tudnak beszélni, az idegen pedig megszólalt:

– Hallgass ide, kis versenyautó! Én kiszabadítlak innen, de csak akkor, ha ezután nem versenyzel többé, hanem velem dolgozol szép lassan, nézelődve, meg-megállva, ahogy illik.

A kis versenyautó azonnal ráállt az alkura, hiszen épp így szeretett volna élni.

Akkor a kalapos hármat rittyentett és hetet prüttyentett, a kis piros versenyautó pedig abban a pillanatban kis piros traktorrá változott! Rücskös traktorkerekeivel ki is jött nyomban a sárból, és boldogan berregett, meg pöfékelt, és olyan vidám volt, mint még soha. És örömmel ment dolgozni a kalapos gazdával a földekre, mert végre úgy élhetett, ahogy a lelke mélyén mindig is szeretett volna.

És a kis piros traktor örökké boldogan szántott-vetett, és olyan lassan ment, és annyiszor állt meg, és annyit nézelődött, amennyit csak akart. Máig is él, ha meg nem halt!

A VIDÁM DOLGOK

Voltak egyszer, hol nem voltak, voltak egyszer a gondos kezek munkáját dicsérő, vidám dolgok a ház körül. A kisbalta, a hasítófejsze, a kasza, az ásó, a sarló, a hántolókés, a csípőfogó, az ácskapocs, a kalapács, a csavarkulcs, a poroló, a pajszer, a ráspoly, a vinkli, a cigányfúró, meg a finom kis fémreszelő élt, mint hal a vízben. A gondos gazda, aki összetákolta a szerszámokat, mindig türelemmel és szeretettel bánt velük: a fémekről a rozsdát lemaratta, lecsiszolta, a fanyeleket beolajozta, az ékeket beverte, a fogatószegecseket cserélte, és soha nem hagyta kint egyiket sem az esőben, nem ám, hanem önfeledt derűvel fütyörészve tett mindig mindent a helyére. És bizony tisztán, takarosan pakolt el, nem úgy, mint manapság, mikor még jómódú házaknál is a flexnek, a facsiszoló korongjának, a lamelláinak a közei mindig el vannak tömődve a gyurmává gyömöszölődött faforgácstól! Meg a láncfűrésznek az üzemanyagszűrője már nem kap levegőt, olyan egy köpedelem, banyakomposzt dzsuva az egész! Jól bánt a gazda a dolgokkal, saját keze munkáival, ezért egyrészt sose kellett szerszámot kölcsönkérnie (kivéve a betonkeverőt, de az nem olyan), másrészt az ő szívében boldogok voltak a tárgyak. Van a tárgyaknak lelke, érzem, hogy sírnak a szobában nesztelen – így mondják a költők. A gazda nem volt költő, csak gazda, de ismerte a dolgok idejét.

A gazda aztán megöregedett és meghalt. Meghalt a gazdasszony is. A gyerekeik elköltöztek, más házat, más kertet, más jószágot, más életet, más szerszámokat, más dolgokat akartak. Úgy is lett. A régi dolgokat pedig nem gondozta senki, beléjük költözött hát a rozsda, a vetemedés, a szú, a féreg, a bogár, meg a korrózió. Lassan pergő évek pora lepte be a dolgokat, nagy hálót szőtt köréjük a pók, és a dolgok már nem voltak vidámak, hisz nem markolták őket serény és gondos kezek. Hatalmas, néma álomba zuhantak a dolgok, dermedt, hideg, álomtalan álomba. Nem suhant a kasza, nem koppant a kalapács, nem furdalt a furdancs, nem fűrészelt a fűrész, nem ásott az ásó, és a kerítéscölöp sem nyinnyogott olyan furán, mint mikor a pajszerrel kihúzzák belőle az elgörbült vasszeget.

A gazdáék gyerekei eladták az öreg házat dolgostul-mindenestül egy messziről jött, idegen házaspárnak. Az idegenek nem voltak gazdák, csak költők, de ismerték a dolgok idejét.

Ezért aztán egy csomó dologról azt sem tudták, micsoda, mégis ámuló kíváncsisággal vették kezükbe mindet. Elvégre a költők mondják azt, hogy: van a tárgyaknak lelke, érzem, hogy sírnak a szobában nesztelen. Így ők is úgy bántak a tárgyakkal, hogy boldogok legyenek a szívükben. Tanulgatták, hogyan jó a dolgoknak. Hogyan tegyenek mindent a helyére tisztán, takarosan, és önfeledten fütyörészve. Hogyan cseréljék a fogatószegecseket, verjék az ékeket, marassák-csiszolják a fémekről a rozsdát. Új nyél került emide, új penge amoda, szépen, sorjában.

És akkor a kisbalta, a hasítófejsze, a kasza, az ásó, a sarló, a hántolókés, a csípőfogó, az ácskapocs, a kalapács, a csavarkulcs, a poroló, a pajszer, a ráspoly, a vinkli, a cigányfúró, meg a finom kis fémreszelő megint élt, mint hal a vízben.

És így élnek azóta is a gondos kezek munkáját dicsérő, vidám dolgok a ház körül.

ujj a lap alatt

EGY FORRADALOM EPIZÓDJA

Kántor Mihály

Az 1978-as iráni forradalom Mohammad Reza sah uralma ellen robbant ki, mely addigra nemcsak az ország gazdaságát döntötte romba, de a korrupció és az elnyomás eszközeivel szinte élhetetlenné tette Iránt. Reza Pahlavi 1941-ben megkezdett uralkodásának több mint három évtizede alatt számos belső ellenséges frakció jött létre, akik között voltak militánsok, értelmiségiek, bolsevikok, és olyan síita vallási vezetők, mint Sariatmadari vagy Khomeini ajatollah. A sah kegyetlen titkos rendőrségének, a Száváknak a feladata volt kíméletlenül lesújtani mindenhová, ahol az ellenállás kezdett túl hangossá válni. Hatalma ennek ellenére visszafordíthatatlanul megrendült, reformkezdeményezései pedig későn érkeztek és kevésnek is bizonyultak. 1978. augusztus 18-án négy férfi kívülről rázárta több mint 420 nézőre az abadani Rex filmszínház ajtaját, majd repülőgép-üzemanyagot használva felgyújtották az épületet. A tűzben majdnem mindenki odaveszett. Máig nem tisztázott, hogy pontosan kik voltak az elkövetők, ám a nép a sah titkosrendőrségét okolta, így az eset egyesítette az ellenállókat és az utcára vitte a hétköznapi embereket.

Ezt a tipikusnak nem nevezhető témát választotta interaktív videódrámája alapjául az iNK Stories fejlesztőcsapata. A közel négy éven keresztül készített *1979 Revolution: Black Friday* munkálatait a szokásos fejlesztési tevékenységek mellett szerteágazó kutatómunka is megelőzte. A játék rendezője, Navid Khonsari kisfiú volt még a forradalom idején, ám visszatekintve izgalmas témának találta a forradalom kaotikus közegét és annak egymással gyakran ütköző mozgató erőit. Izgatta a kérdés, hogy mit tenne ő vagy bárki más, aki belecsöppen Teheránnak azokba a turbulens napjaiba – hogyan navigálnának az ambivalens szereplők, illetve szituációk egymást követő sorában. Ahhoz azonban, hogy ez a morális útvesztő kellően izgalmas és nem utolsó sorban hiteles legyen, alaposan el kell igazítani a játékost nemcsak Irán akkori belpolitikai rengetegében, de annak kultúrájában is. Khonsari és csapata tehát igyekezett egy ismeretterjesztő aspektust is beépíteni a játékba, nemcsak azért, hogy a játékos tájékozottabb legyen, hanem hogy jobban megértse az egyes szereplőket és a velük való kapcsolat során informáltabb döntést is hozhasson. Ennek érdekében korabeli híradóbejátszások, sajtófotók és privát családi filmek is helyet kaptak a dokumentarista epizódokkal is színezett játékban.

Forrás: iNK Stories/Wikipedia

A történet főhőse Reza Shirazi sajtófotós, aki nemrég érkezett vissza Németországból. A kimaradt évek kiváló alkalmat nyújtanak arra, hogy Reza gyerekkori barátján, a békepárti Babakon keresztül megismerjük a Teheránban egyre forróbbá váló helyzetet. Beszélgetésük során fotókat készíthetünk az utcán tüntető tömegekről, vagy a nyugodtabb utcákon, az árusok között sétálgatva ismerkedhetünk a különféle frakciók agitátoraival, politikai könyvárusaival vagy épp csak a helyi péksüteményekkel. A barátokhoz nemsokára csatlakozik Reza unokafivére, a radikális Ali, aki elviszi őket az egyik helyi forradalmár vezető, Abbas demonstrációjára. A beszédet azonban megszakítják a sah katonái és ez az első pont, ahol hősünk komoly döntéssel szembesül. Ali ugyanis egy követ nyom a kezébe, hogy azzal dobálják meg a katonákat, míg Babak pont ennek ellenkezőjéről igyekszik meggyőzni. Innen kezdve elágaznak a történetszálak és megváltozik az egyes szereplők megítélése is irányunkba. Persze a játék később még számos hasonló, sőt ennél komplexebb helyzet elé állít bennünket. Például Reza megmentheti Abbas életét, és így óhatatlanul belekeveredik a forradalomba – amit, ha úgy akarjuk, nem is bán annyira, ugyanis az aktivisták között a csinos Bibi Golestannal is megismerkedhet. Hősünk magánéletének egyéb szempontból is hangsúlyos szerepet adtak, például Reza szülein, illetve rendőr bátyján keresztül, akik mind-mind máshogy vélekednek az országot felforgató eseményekről. Velük pedig még a békés családi vacsora is hamar darázsfészekké változik. Ami azonban igazán érdekessé teszi a történetet, az az, hogy az egész egy epizodikus flashback, amihez egy teheráni börtönben folyó kihallgatás képez szerkezeti keretet. Mint az a játék bevezetőjéből is korán kiderül, Reza két évvel a forradalom eseményei után a rettegett Evin falai közé kerül, ahol egy kegyetlen vallatótiszt próbálja meg kiszedni belőle Bibi Golestan hollétét. A sztori is ennél a feszült pontnál ér majd véget, ám hogy ez a befejezés milyen sorsot tartogat számunkra, azt már az eddigi döntéseink összegzése határozza majd meg.

A szerény grafikai megvalósítástól eltekintve az *1979 Revolution: Black Friday* egy feszesen megírt, ismeretterjesztő, de nem oktató játék, mely rövidsége ellenére mégis emlékezetes tud maradni. A kissé kurta finálé egy tervezett folytatásra utal, amit a készítők megígértek és amivel máig adósak. Amíg elkészülnek vele, be kell érnünk a forradalom egyetlen epizódjával.

(1979 Revolution: Black Friday. Platform: PC, Mac, PlayStation 4, Xbox One, Nintendo Switch, iOS, Android)